Explorační analýza s využitím RkWardu aneb začínáme se softwarem R

Martina Litschmannová, Adéla Vrtková

Podklady pro seminář

- aku.docx - http://am-nas.vsb.cz/lit40/STA_seminar/2016/aku.docx
- aku.xlsx - http://am-nas.vsb.cz/lit40/STA_seminar/2016/aku.xlsx
- aku.csv - http://am-nas.vsb.cz/lit40/STA_seminar/2016/aku.csv
- seminar_EDA_v_R.R
  - http://am-nas.vsb.cz/lit40/STA_seminar/2016/seminar_EDA_v_R.R

Jak provést statistické šetření?

úplné šetření

výběrové šetření

statistická jednotka

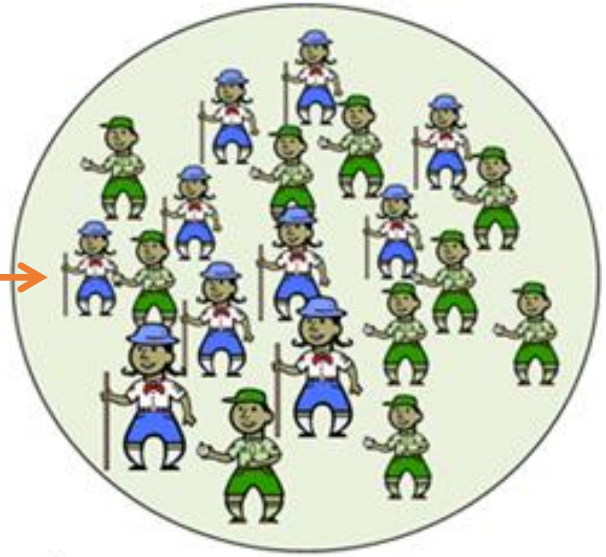

POPULACE = ZÁKLADNÍ SOUB(

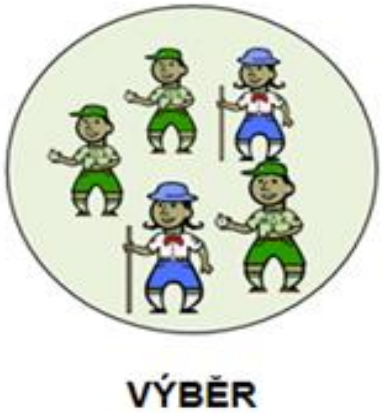

VÝBĚR

REPREZENTATIVNÍ výběr

statistické znaky – údaje, které u statistických znaků sledujeme (např. váha, výška, IQ, …)

Máme data – a co dál?

Explorační (popisná) analýza

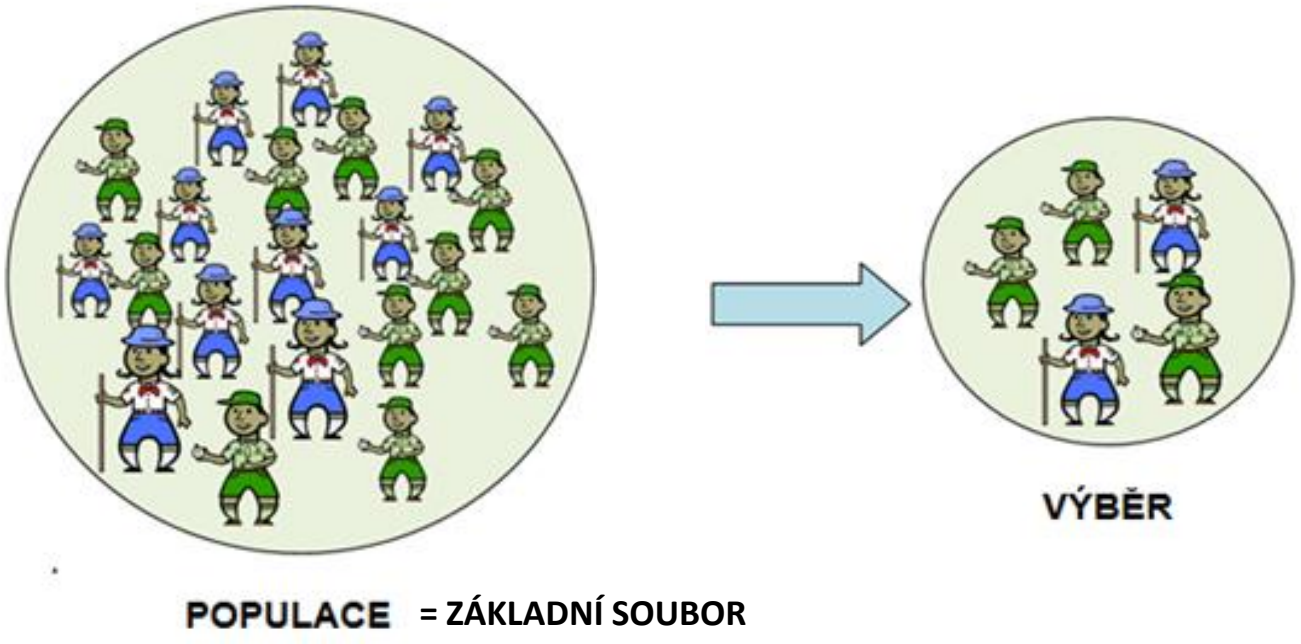

Explorační (popisná) analýza

Statistická indukce

Software R

- volně šiřitelná verze systému S (komerční verzí systému S je program S-plus)

- je možno zdarma stáhnout a dále distribuovat (při dodržení podmínek GNU GPL licence) z libovolného zrcadla dostupného přes http://www.R-project.org

RkWard

- interaktivní rozhraní k softwaru R s možností modifikace
- vlastní modifikace RkWardu je ke stažení na

  http://am-nas.vsb.cz/lit40/RkWard/RKWard.zip (KDE/bin/rkward.exe)

RkWard

POZOR!

Naše modifikace RkWardu obsahuje větší počet naprogramovaných funkcí. V případě použití příkazu, který vymaže paměť programu, dojde k jejich odstranění a tím i omezení funkčnosti interaktivního rozhraní!

Formáty datového souboru

kapacita akumulátoru po 5 cyklech (mAh)			
Výrobce A	Výrobce B	Výrobce C	Výrobce D
1946.5	2006.5	1881.8	1806.9
1963.5	1991.5	1890.4	1788.1
1934.3	1988.8	1865.7	1775,0
1934.8	1975.4	1880.7	1805.4
1939.9	1998.4	1861.1	1775.7
1925.9	2012.3	1887.3	1807.3
2023,0	1995.4	1922,0	1789.9

Seznam proměnných, tabulka

ID	kapacity akumulátorů po 5 cyklech (mAh)	Výrobce
1	1946,5	A
2	1963,5	A
3	1934,3	B
4	1934,8	C
5	1939,9	D
6	1925,9	D
7	2023	B
8	1952,5	A

Standardní datový formát

Formáty datového souboru

kapacita akumulátoru po 5 cyklech (mAh)			
Výrobce A	Výrobce B	Výrobce C	Výrobce D
1946.5	2006.5	1881.8	1806.9
1963.5	1991.5	1890.4	1788.1
1934.3	1988.8	1865.7	1775,0
1934.8	1975.4	1880.7	1805.4
1939.9	1998.4	1861.1	1775.7
1925.9	2012.3		1807.3
2023,0	1995.4		1789.9

Seznam proměnných, tabulka

ID	kapacity akumulátorů po 5 cyklech (mAh)	Výrobce
1	1946,5	A
2	1963,5	A
3	2006.5	B
4	1991.5	B
5	1806.9	D
6		C
7		C
8	1925.9	A

Standardní datový formát

Formáty datového souboru

kapacita akumulátoru po 5 cyklech (mAh)			
Výrobce A	Výrobce B	Výrobce C	Výrobce D
1946.5	2006.5	1881.8	1806.9
1963.5	1991.5	1890.4	1788.1
1934.3	1988.8	1865.7	1775,0
1934.8	1975.4	1880.7	1805.4
1939.9	1998.4	1861.1	1775.7
1925.9	2012.3	NA	1807.3
2023,0	1995.4	NA	1789.9

Seznam proměnných, tabulka

ID	kapacity akumulátorů po 5 cyklech (mAh)	Výrobce
1	1946,5	A
2	1963,5	A
3	2006.5	B
4	1991.5	B
5	1806.9	D
6	NA	C
7	NA	C
8	1925.9	A

Standardní datový formát

Explorační analýza

Grafická prezentace a uspořádání dat do názornější formy a jejich popis několika málo hodnotami, které by obsahovaly co největší množství informací obsažených v původním souboru.

Typy proměnných

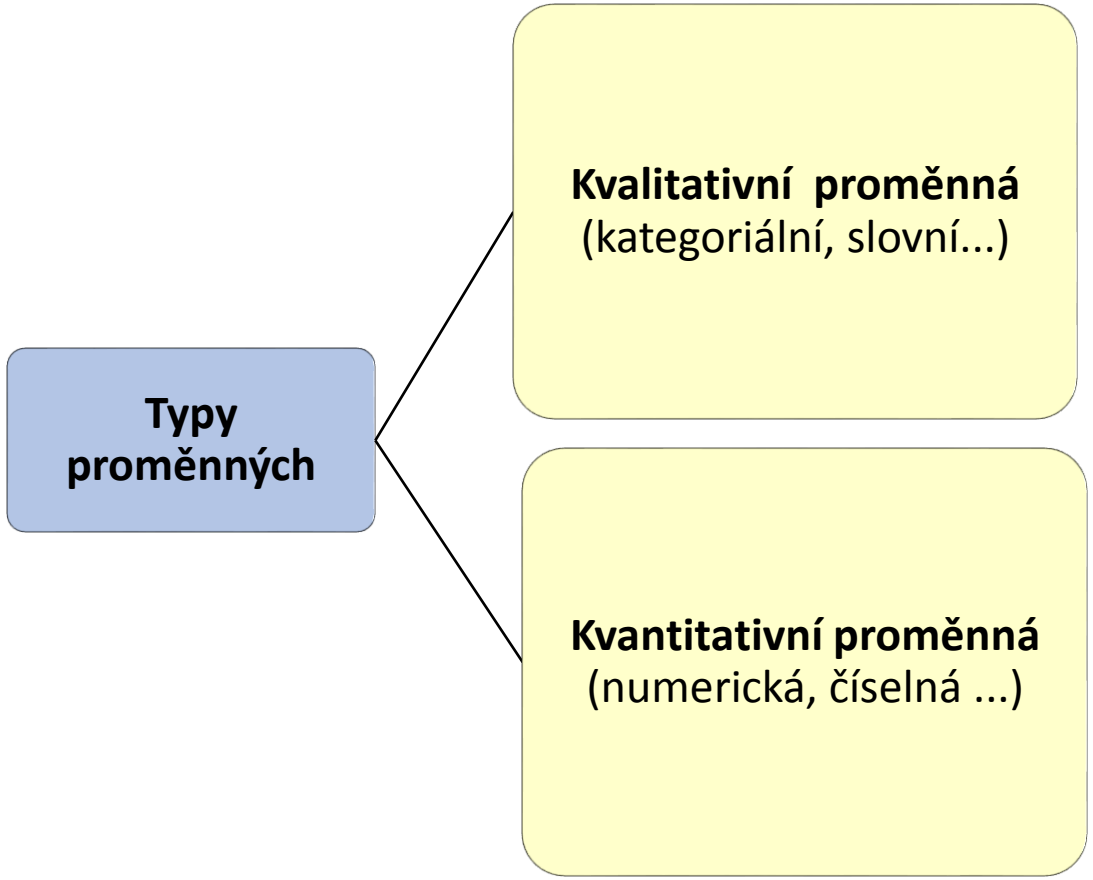

Explorační analýza kvalitativní proměnné

TABULKA ROZDĚLENÍ ČETNOSTI		
Varianty x_i	**Absolutní četnosti** n_i	**Relativní četnosti** p_i
x_1	n_1	$p_1 = n_1/n$
x_2	n_2	$p_2 = n_2/n$
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$
x_k	n_k	$p_k = n_k/n$
Celkem:	$n_1 + n_2 + \cdots + n_k = n$	1

Sloupcový graf (Bar Chart)

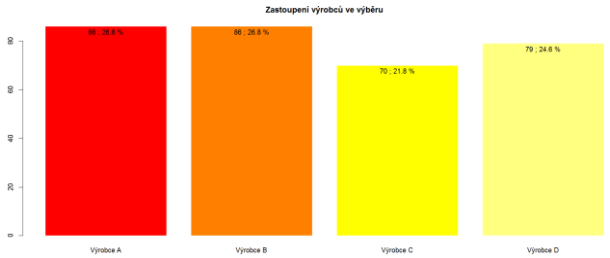

Výsečový graf (Pie Chart)

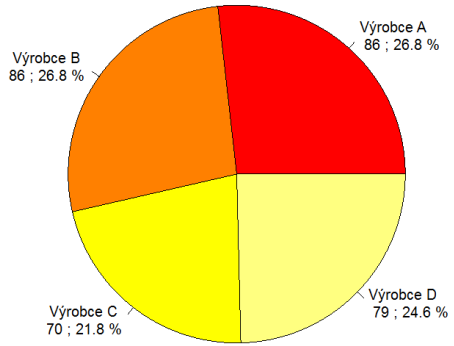

Explorační analýza kvantitativní proměnné

Míry polohy

- Aritmetický průměr (pozor na citlivost průměru na výskyt odlehlých pozorování)
- Kvantily (např. kvartily)

Míry variability

- Rozptyl
- Směrodatná odchylka
- Variační koeficient (var. koef. větší než 50% naznačuje silnou heterogenitu dat)

Jakou představu o variabilitě nám dává směrodatná odchylka?

Čebyševova nerovnost: $\forall k > 0: P(\mu - k\sigma < X < \mu + k\sigma) > 1 - \frac{1}{k^2}$

k	$P(\mu - k\sigma < X < \mu + k\sigma)$
1	>0
2	>0,75
3	>0,89

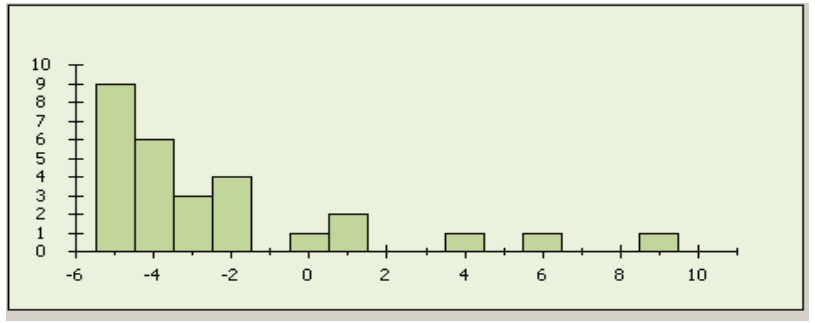

Empirické pravidlo 3 sigma

k	$P(\mu - k\sigma < X < \mu + k\sigma)$
1	0,682
2	0,954
3	0,998

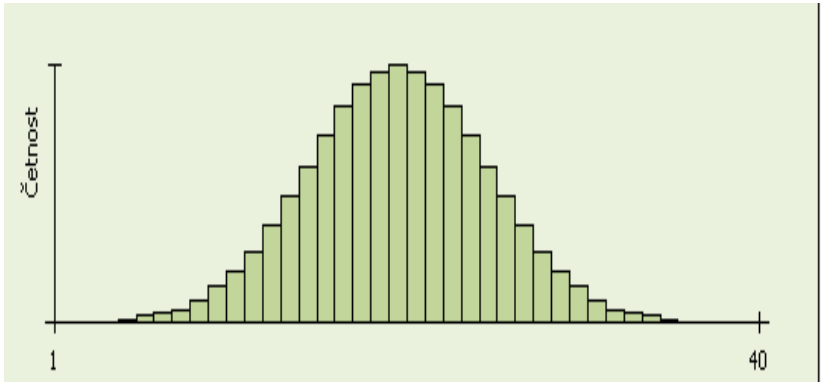

Explorační analýza kvantitativní proměnné

Míry šikmosti a špičatosti

- šikmost
- špičatost

pozitivně zešikmená data

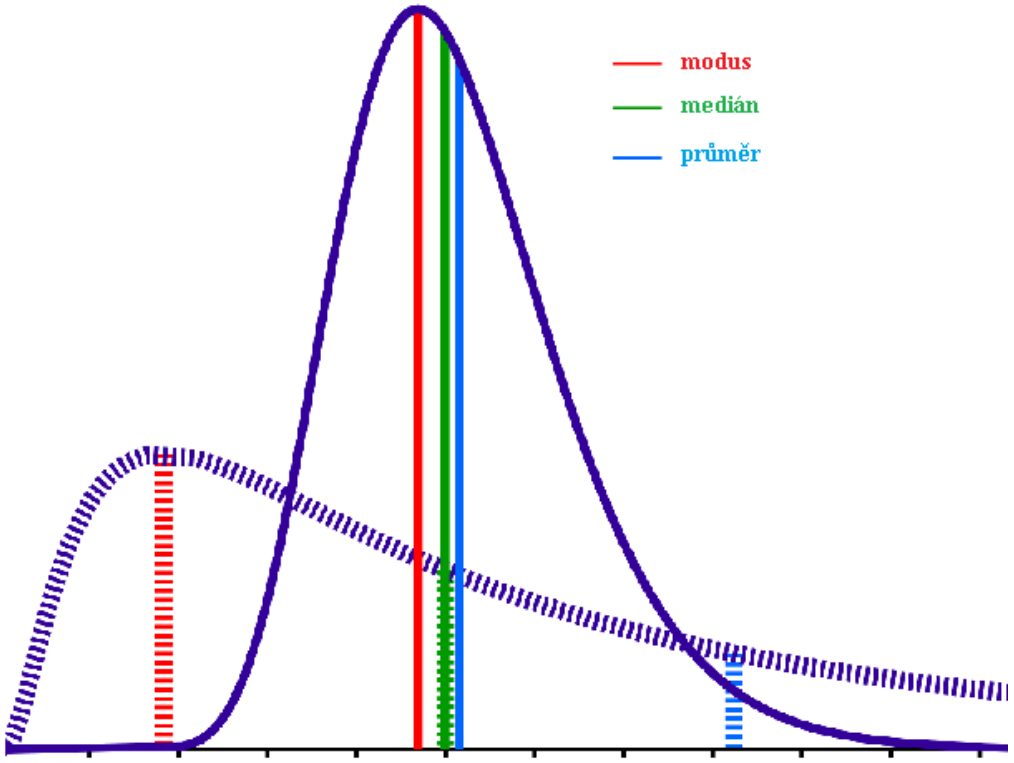

Jsou-li data výběrem z normálního rozdělení, pak výběrová šikmost i výběrová špičatost obvykle leží v intervalu $\langle -2; 2 \rangle$.

Odlehlá pozorování

- ty hodnoty proměnné, které se mimořádně liší od ostatních hodnot a tím ovlivňují např. vypovídací hodnotu průměru.

Jak postupovat v případě, že v datech identifikujeme odlehlá pozorování?

- V případě, že odlehlost pozorování je způsobena:
  - hrubými chybami, překlepy, prokazatelným selháním lidí či techniky ...
  - důsledky poruch, chybného měření, technologických chyb ...

tzn., známe-li příčinu odlehlosti a předpokládáme-li, že již nenastane, jsme oprávněni tato pozorování vyloučit z dalšího zpracování.

- V ostatních případech je nutno zvážit, zda se vyloučením odlehlých pozorování nepřipravíme o důležité informace o jevech vyskytujících se s nízkou četností.

Jak identifikovat odlehlá pozorování?

Metoda vnitřních hradeb

$$\left[\left(x_i < x_{0,25} - 1{,}5IQR\right) \vee \left(x_i > x_{0,75} + 1{,}5IQR\right)\right] \Rightarrow x_i \ \ je\ odlehlým\ \ pozorováním$$

Dolní mez vnitřních hradeb

Horní mez vnitřních hradeb

Vizualizace kvantitativní proměnné

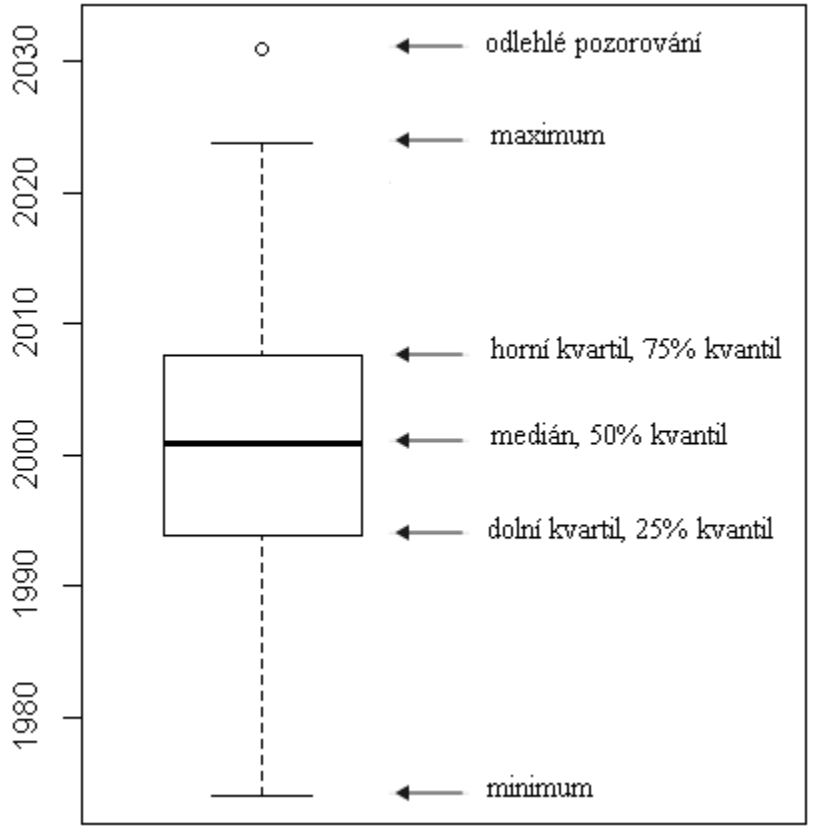

Krabicový graf (box plot)

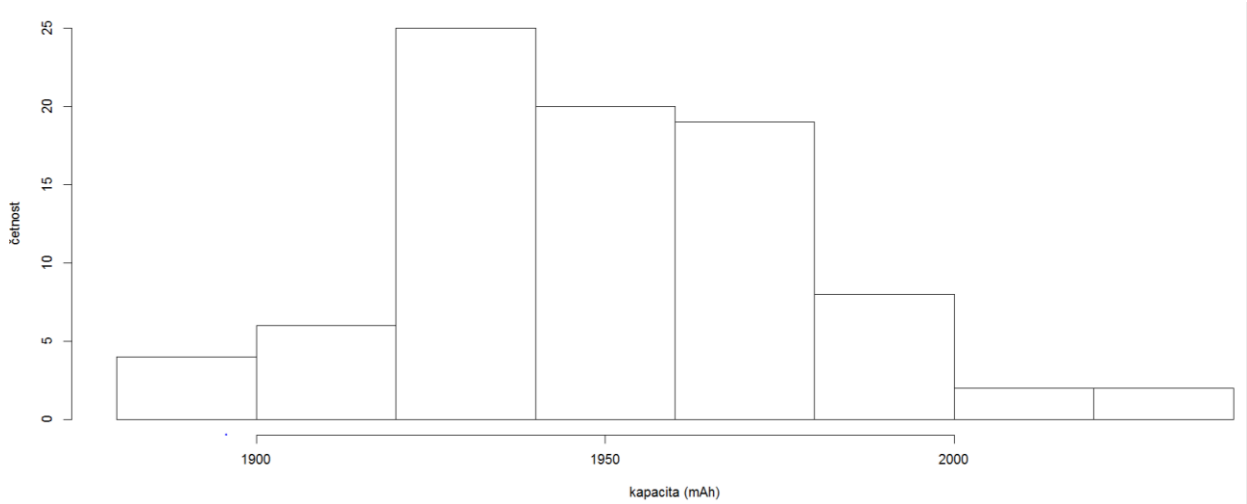

Histogram

Jak zaokrouhlovat výběrové charakteristiky?

Směrodatnou odchylku jakožto míru nejistoty měření zaokrouhlujeme na jednu, maximálně dvě platné cifry a míry polohy (průměr, kvantily…) zaokrouhlujeme tak, aby nejnižší zapsaný řád odpovídal nejnižšímu zapsanému řádu směrodatné odchylky.

Chybný zápis číselných charakteristik

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 567
Medián	2,675	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?			

Chybný zápis číselných charakteristik

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 567
Medián	2,675	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?	*Různý počet des. míst.*		

Chybný zápis číselných charakteristik

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 567
Medián	2,675	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?	*Různý počet des. míst.*	*3 platné cifry u směrodatné odchylky.*	

Chybný zápis číselných charakteristik

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 567
Medián	2,675	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?	*Různý počet des. míst.*	*3 platné cifry u směrodatné odchylky.*	*Nejnižší zapsaný řád průměru (jednotky) neodpovídá nejnižšímu zapsanému řádu směrodatné odchylky (stovky)+ směr. odch. není zaokrouhlena nahoru.*

Oprava

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 567
Medián	2,68	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?		*3 platné cifry u směrodatné odchylky.*	*Nejnižší zapsaný řád průměru (jednotky) neodpovídá nejnižšímu zapsanému řádu směrodatné odchylky (stovky)+ směr. odch. není zaokrouhlena nahoru.*

Oprava

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	128	14 567
Medián	2,68	118	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	24	1 200 (před zaokrouhlením 1235)
Proč je zápis chybný?			*Nejnižší zapsaný řád průměru (jednotky) neodpovídá nejnižšímu zapsanému řádu směrodatné odchylky (stovky)+ směr. odch. není zaokrouhlena nahoru.*

Správný zápis číselných charakteristik

	Délka (m)	Váha (kg)	Teplota (^{0}C)
Průměr	2,26	127,6	14 600
Medián	2,675	117,8	13 700
Směrodatná odchylka	0,78	23,7	1 300

Vizualizace kvantitativní proměnné

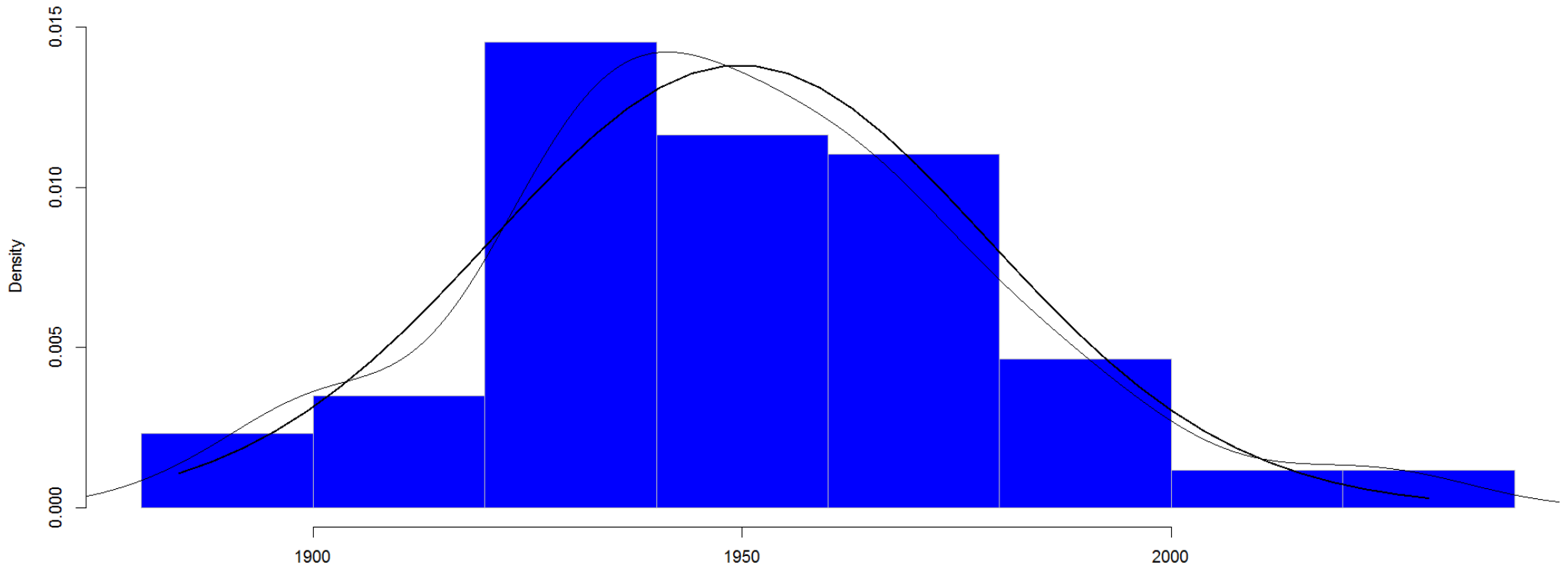

Kombinace histogramu, odhadu hustoty pravděpodobnosti a odpovídající hustoty pravděpodobnosti normálního rozdělení

Vizualizace kvantitativní proměnné

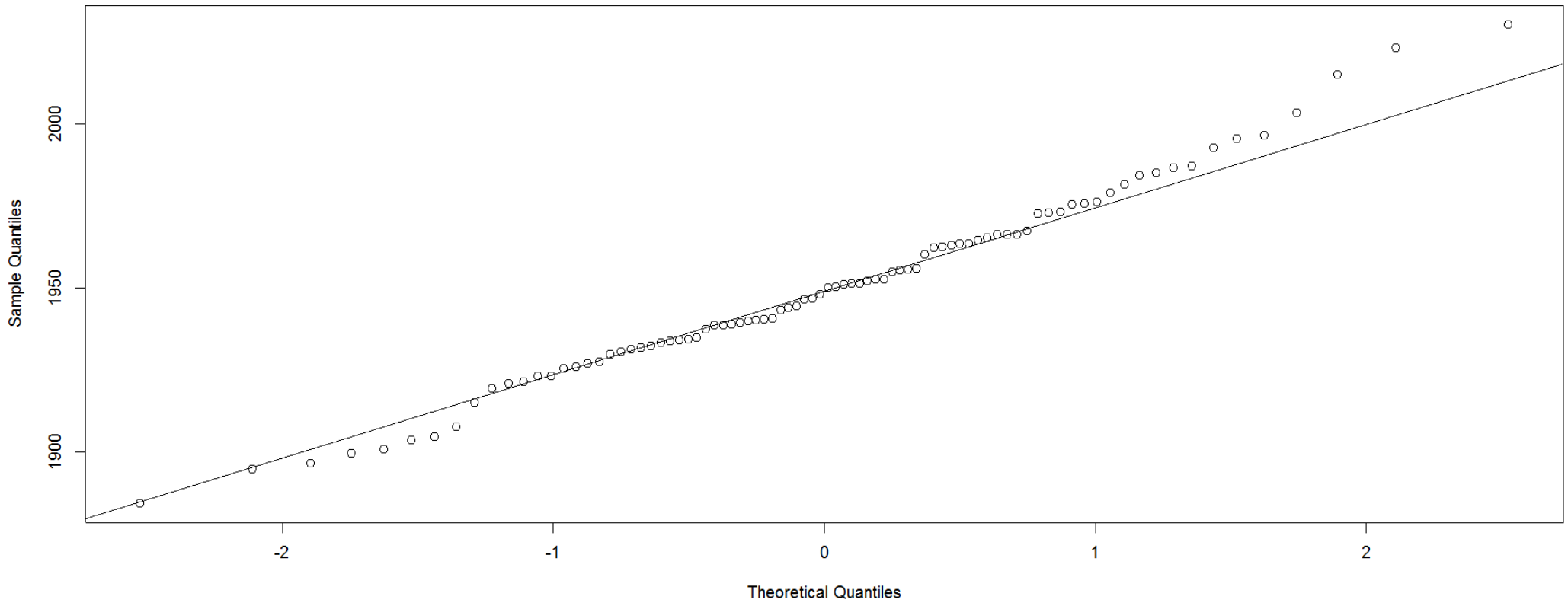

Q-Q graf